

Kunstig intelligens og levende tænkning

En aforistisk betragtning

Ved Niels Henrik Nielsen
Formand for Antroposofisk Selskab

Alle taler om AI – kunstig intelligens. Den er pludseligt kommet over os og har allerede nået et punkt, hvor den, så at sige, er blevet en kendsgerning. Mange dele af samfundet er med hastige skridt i færd med at implementere den.

Vi kan ikke forhindre den teknologiske udvikling, for den er en nødvendig del af vores udvikling. Frem for alt er det i mødet denne kolde og døde maskinverden, at vi på lang sigt vil finde ud af, hvad et menneske overhovedet er.

Teknologien har dog også den effekt, at den aflaster os for store mængder arbejde. Derved frigøres tid til åndelig-kulturel aktivitet. Nu er én ting den teknologi, som aflaster os for fysisk anstrengelse. Noget andet er de teknologier, som "aflaster" os fra sjælelig og åndelig anstrengelse. Vi mærker hurtigt, når vores fysik bliver dårlig. Vi lægger ikke helt så hurtigt mærke til, når vores sjælelige og åndelige kapaciteter bliver slappe. Vi må her være ekstra vågne, så ikke tomheden kommer snigende og giver plads til negative impulser. Noget af det sidste, R. Steiner skriver, handler netop om dette. Han beskriver den teknologiske verden som "undernatur", fordi det er en verden, der har løsrevet sig nedad fra naturen. På den anden side har vi "overnaturen", som er den verden, der rummer de skabende kræfter. Vi stiger op til denne verden i vores erkendelse. Det afgørende i denne sammenhæng er, at vi må vi stige lige så langt op i overnaturen, som vi stiger ned i den teknologiske verden – undernaturen. Med andre ord betyder det, at jo mere maskinel og elektronisk verden og livet bliver, desto mere må vi gøre for den åndelige erkendelse og for den moralske udvikling. Teknologien skal nok udvikle sig – spørgsmålet er, i hvor høj grad mennesket udvikler sig. Hver ny teknologi giver nye muligheder – og rejser nye spørgsmål. Således giver også den kunstige intelligens, AI, nye muligheder, og den rejser nye og alvorlige spørgsmål – med vidtrækkende betydning.

Levende tænkning

For at forstå den kunstige intelligens kan man kaste et blik på den levende tænkning. Hvad er levende tænkning? Det kan selvsagt ikke defineres – det må ople-

ves i egen aktivitet. Et godt udgangspunkt for levende tænkning er undren. En undren, der er så intens og åben, at den virker som et frø, en kim. Ud af denne kim vokser tankerne frem. De udfolder sig skridt for skridt – som en plante. Før eller siden blomstrer de, danner frugt og nye kim. For at tanken kan bære frugt, må den befrugtes. Vi kan blive bevidste om denne befrugtning, når vi oplever, hvordan tankerne, billederne, udvikler sig, metamorfoserer sig i løbet af natten, eller i de "pauser", hvor man ikke er beskæftiget med denne særlige tanke. Det er tydeligt, at noget mere er på spil. Vi fordyber os i et fænomen. Fænomenet har et væsen, og dette væsen virker med – hjælper os med at forstå. Og måske kan vi fornemme, at også højere væsner virker med. Vores tanker befrugtes, når vi i vores erkendende og moralske bestræbelser oplever at få hjælp i form af nye ideer og intuitioner. Er det ikke hver gang et mysterium, når man får en ny tanke – for hvor kommer den egentligt fra?

At arbejde med den levende tænkning, hører sammen med en af vor tids vigtigste opgaver, nemlig spiritualiseringen af intelligensen. Vi må lære at bruge vores tænkning, vores intelligens, på en ny måde. Tankerne må blive bevægelige og reale. Tankeprocessen bliver skabende.

Hvilken betydning har alt det? Hvis vi spørger åndsvidenskaben, så har det ikke kun betydning for det enkelte menneske. Det har betydning for alle de væsner, der lever i både den fysiske og den åndelige verden. Substansen af de tanker, som et menneske tænker, er "næring" for højere væsner. Det er også den eneste måde, hvorpå disse væsner kan få en viden om, hvad der egentlig foregår på jorden – på godt og ondt. Vi må gennem iagttagelse og tænkning forarbejde alt, hvad vi oplever som mennesker på jorden, for de åndelige væsner, englene, har brug for vores levende tanker. Kun på den måde kan de virke inspirerende og befrugtende ind i verden og livet.

Kunstig intelligens

Hvad så med den kunstige intelligens? Hvad er AI overhovedet? Det er heller ikke så let at svare på. Når

man hidtil har foretaget en søgning om et bestemt emne på f.eks. Google, så har man fået et søgeresultat, som har vist alle de sider, som indeholder noget om emnet. Sådan er det ikke mere. Ganske vist finder søgemaskinen alle de sider, som er relevante, men nu træder AI til. Den ”gennemlæser” samtlige sider og uddrager/sammenfatter det, som ”den” synes er mest vigtigt og væsentligt. Eller rettere: programmet laver et svar, som er dét, det mener, er den statistisk mest sandsynlige rækkefølge af ord, der kan følge på den række af ord, der er indgivet i spørgsmålet.

De forskellige AI-programmer er trænedes vha. kæmpestore sprogmodeller, i billedgenkendelse, eller noget andet. Eneste betingelse er, at det kan omsættes til data. Der er en stor forskel på de softwareprogrammer og systemer, som man har arbejdet med hidtil, og de nye AI-teknologier. Et ”gammeldags” program er designet på en helt specifik måde og vil give helt specifikke og forudsigelige resultater. Programmerne vil typisk være bygget på modeller, som på logisk-matematisk måde arbejder sig frem efter princippet: når sådan, så sådan. På den måde kan man gennemskue, hvordan disse programmer arbejder, fordi de er blevet programmerede på en bestemt måde.

Med AI forholder det sig anderledes. Et AI-program er ikke blot programmeret, det er blevet trænet. Det er blevet muligt at lave software, der ”lærer”, fordi man efter mange års ihærdige forsøg nu har haft succes med at udvikle de såkaldte ”neurale netværk”. Det er en form for efterligning af hjernens struktur. Programmerne arbejder og ”lærer” i flere lag, hvilket kaldes ”Deep Learning”. Der findes selvfølgelig mange forskellige typer af AI, men det fører for vidt at komme ind på her. Det afgørende er, at disse programmer ”lærer” ved at blive trænet. Under træningen gør man programmet opmærksom på, når svaret er forkert, men ikke, hvad der er forkert. Efterhånden ændrer programmet så sine egne parametre, indtil svaret er rigtigt. Problemet er, at man ikke helt ved, hvordan programmet gør det. Næste problem er, at man heller ikke er helt klar over, hvad der egentlig foregår i de dybere lag af de færdigt trænedes programmer, når de giver deres svar på vores spørgsmål. Kort og godt ved man altså ikke, hvordan AI kommer frem til de svar, vi får. Dette kaldes også ”Black-Box”-problemet.

De store spørgsmål

Der opstår dog et endnu større spørgsmål. Som nævnt tidligere, arbejder vi i den levende tænkning sammen med højere væsner. Vi får hjælp, og vi giver ”næring” til dem. Deres hjælp gør det muligt, at vi kan virke

frugtbart og skabende i verden. Vores ”hjælp”, eller næring til dem, gør det muligt, at de på både kort og lang sigt, kan virke formende ind i jorden og menneskets fremtidige forhold.

Men hvad sker der egentlig, når jeg overlader min tænkning og min tankeaktivitet til maskinerne, til den kunstige intelligens? Det er klart, at jeg derved svækker min vilje, mine Jeg-kræfter, da jeg undlader at anstrenge mig. Men giver jeg ikke også ”næring” til helt andre typer af væsner, materialistisk-intelligente væsner – det som R. Steiner kalder ahrimanske væsner? Bruger de vores tankesubstans til at forme noget, som er i deres interesse? Det er svært at svare præcist på, men det er et nærliggende spørgsmål. Der findes mennesker, også blandt dem, der har været med til at udvikle AI, som mener, at forkortelsen AI, ikke er en forkortelse af ”Artificial Intelligence”, men i virkeligheden af ”Alien Intelligence”, - dvs. ”fremmed intelligens”. De oplever, at vi har at gøre med kræfter, som er fremmede for mennesket og verden. Kræfter, som har en egen vilje.

På den måde står vi overfor meget store spørgsmål i forhold til denne nye teknologi. Hvordan man vil bruge AI er selvfølgelig et spørgsmål, som den enkelte må afgøre med sig selv.

Er AI nyttig, når det drejer sig om at finde praktisk-tekniske informationer og svar? Eller når det drejer sig om at aflaste for stereotypet forstandsmæssigt arbejde, f.eks. ved at erstatte den såkaldte kundeservice i mange butikker med AI, så mennesker kan slippe for at svare tusindvis af gange på de samme tekniske spørgsmål. AI kan, ligesom al anden teknologi, lette mennesket for mange anstrengende og tidskrævende opgaver. Men hvad med den frigjorte tid og arbejdskraft?

Hvordan forholder det sig, når vi kommer ind på de mere eksistentielle og menneskelige problemer, spirituelle spørgsmål, filosofiske overvejelser, politiske betragtninger osv.? Hvad sker der, når den kunstige intelligens bliver en betroet samtalepartner. Hvem er det så, vi inviterer ind i vores inderste? Hvem er det, vi betror vores dybeste spørgsmål og bekymringer til? Hvis jeg overlader min dybere tænkning til ”andre”, må jeg så ikke samtidig spørge, om jeg ikke afskærer de højere væsner for den nærende tankesubstans, som de har brug for? Tankesubstans, som er altafgørende for jordens og menneskehedens videre udvikling.

Vi kommer til at bruge AI uanset hvad – direkte eller indirekte. Det er dog absolut nødvendigt, og måske hele meningen med den maskinelle udvikling, at vi selv i fuld bevidsthed bliver åndeligt skabende. For at kunne leve og være i den mere og mere dominerende maskinelle verden, må vi styrke vores indre aktivitet.

Det, at den kunstige intelligens nu for alvor går sin sejrsgang, gør spørgsmålet om den levende tænkning uendeligt meget mere aktuelt. Kampen om intelligensen er gået ind i en ny fase. Vil det lykkes for os at spiritualisere intelligensen – samtidig med, at vi bevæger os ind i den kunstige intelligens, eller vil vi overlade intelligensen helt til maskinen?

Litteratur:

Inga Strümke: "Maskiner der tænker".

Politikens Forlag 2025

Rainer Mühlhoff: "Künstliche Intelligenz und der neue Faschismus"

Reclam 2025

Rudolf Steiner: "Antroposofiske Ledsætninger".

Kap.: "Fra natur til undernatur" GA 26